CERCETĂRILE ARHEOLOGICE DIN AȘEZĂRILE ROMANE DE LA COGEALAC

V. LUNGU, O. BOUNEGRU, AL. AVRAM

Multă vreme, teritoriul histrian a rămas în afara preocupărilor colectivului care efectua săpături arheologice în cetatea de pe malul lacului Sinoe. Abia după 1950 cercetarea din punct de vedere arheologic a teritoriului Histriei a început să prindă contur. Ea s-a materializat în efectuarea unor săpături arheologice sistematice în așezări și necropole, din care cele de epocă greacă sau elenistică predomină, precum Tariverde[1], Nuntași, Corbu de Jos[2], Vadu, Istria-sat[3], Histria-pod[4]. Așezările rurale de epocă romană erau, pînă acum un deceniu și jumătate, practic necunoscute[5]. Importante contribuții de ordin arhitectonic, stratigrafic și istoric le-au adus săpăturile din așezările romane de la Fîntînele[6]. Cu toate acestea, în ceea ce privește mediul rural roman din teritoriul histrian, există încă numeroase probleme nerezolvate. Pentru a umple, pe cît posibil, acest gol în documentația noastră, începînd din anul 1982, cîțiva membri ai colectivului de la Histria au inițiat o amplă cercetare perieghetică a teritoriului amintit. În urma acestei cercetări, încheiată în vara anului 1988, au fost depistate și cartate, pe lîngă mai multe așezări grecești și elenistice, numeroase așezări și puncte izolate de locuire de epocă romană timpurie și tîrzie[7]. În paralel cu cercetările perieghetice s-au efectuat sondaje arheologice în așezările care păreau a fi mai importante, pentru a se aduce precizări de ordin stratigrafic și cronologic[8]. Trebuie subliniat că, datorită numărului mare de așezări rurale din teritoriul histrian, cercetarea lor prin săpături arheologice are

[1] R. Vulpe, SC IV, 6, 1955, 3—4, p. 543—551 ; D. Berciu, C. Preda, Materiale 4, 1957, p. 77—78 ; 5, 1959, p. 318—322 ; 7, 1960, p. 237—281 ; cf. C. Preda, Pontica, 5, 1972, p. 77—88.

[2] M. Bucovală, M. Irimia, Pontica, 4, 1971, p. 41—56.

[3] Vl. Zirra, Materiale, 9, 1970, p. 213—220.

[4] K. Zimmermann ,Al .Avram, Klio, 69, 1987, 1, p. 6—27.

[5] Unele sondaje, fără rezultate doesebite au fost efectuate în așezarea de la Sinoevicus: vezi V .Canarache, SCIV, 4, 1953, 1—2, p. 136—138.

[6] Al S.uceveanu, SCIVA, 31, 1980, 4, p. 559—584.

[7] Pentru aceste periegheze vezi: Al. Avram, O. Bounegru, C. Chiriac, Pontica, 18, 1985 p. 113—124 ; idem, Pontica, 19, 1986, p. 243—252 ; idem, Pontica, 20, 1987 p. 327—336.

[8] În acest fel a fost cercetată o mică așezare rurală romană din apropierea Histriei ; vezi V. Lungu, O. Bounegru, Al. Avram, Pontica, 17, 1984, p. 85—100. Sondaje arheologice au mai fost efectuate de către Al. Avram la Camena (jud. Tulcea), unde s-a descoperit o fermă romană și la Ceamurlia de Sus (jud Tulcea).

deocamdată un caracter extensiv. Se urmărește în primul rînd obținerea unor informații stratigrafice și cronologice din cît mai multe astfel de așezări, rezervîndu-se pentru mai tîrziu dezvelirea în întregime a celor care prezintă o importanță deosebită. În contextul acestor precizări s-au desfășurat și săpăturile de la Cogealac.

Zona comunei Cogealac este cunoscută în literatura arheologică mai veche sau mai recentă prin cîteva descoperiri izolate[9] semnalate întîmplător sau ca urmare a unor cercetări perieghetice. Încă de la începutul secolului, resturi materiale databile în epoca romană descoperite în perimetrul comunei i-au îndemnat pe unii cercetători să postuleze aici existența unei așezări romane situate pe drumul dintre Capidava și Histria, care străbătea Dobrogea centrală[10]. Tot în această zonă, cercetări mai recente au permis și identificarea unei așezări elenistice[11]. În vara anului 1983, în urma unor cercetări perieghetice au fost identificate două așezări rurale romane în care am efectuat săpături începînd din anul 1984 și pînă în 1988.

Prima dintre ele se găsește la aproximativ 400 m nord-est față de comuna Cogealac, în punctul numit „Bent". În acest punct, situat între șoseaua Cogealac-Tariverde și pîrîul Cogealac, terasa pîrîului amintit formează un mic promontoriu[12] cu panta către sud-est. La suprafață, întreaga zonă este acoperită cu fragmente ceramice și pietre de șist verde, mai rar cărămizi și țigle. Pentru precizarea caracterului așezării am amplasat aici două secțiuni de 10×2 m. (notate S_2 și S_4), precum și o casetă (notată caseta 1) de 5×5 m (fig. 1). Din punct de vedere stratigrafic au fost făcute următoarele observații.

Peste pămîntul viu este amenajat un nivel de lut gros de 8—10 cm surprins sporadic doar în partea de sud a secțiunii nr. 2, dar vizibil în profil (fig. 2). Acestui nivel, notat de noi N I, îi corespunde un zid compus din pietre de șist verde legate de pămînt, orientat nord-sud, notat zidul nr. 2. Avînd o lățime de 0,60 m, acest zid este bine păstrat, dar se întrerupe atît în partea de sud cît și spre nord. Deasupra nivelului I se găsea un strat de pămînt de culoare cenușie care, după părerea noastră constituie o nivelare pentru amenajarea următorului nivel de locuire. Atît în nivelul I, cît și în această nivelare de pămînt cenușiu au apărut fragmente ceramice romane, de forme diverse, predominînd oalele-borcan și castroanele (vezi catalogul). Marea majoritate a acestor vase se încadrează cronologic între a doua jumătate a secolului al II-lea și prima jumătate a secolului al III-lea e.n.

Urmează un al doilea nivel (N II) compus din lut foarte bine bătătorit, vizibil atît în plan cît și în profil pe toată suprafața secțiunii. Judecînd după consistența sa am considerat acest nivel ca fiind podeaua unei locuințe, fapt confirmat nu numai de existența unui zid orientat nord-sud, surprins doar în profilul peretelui de vest al secțiunii nr. 2 dar mai ales de apariția

---

[9] De aici provine un altar funerar (ISM, I, 371) pus de către Valerius Clementinus în amintirea soției sale, Aelia Dionysia.

[10] C. Moisil, BCMI, 3, 1910, p. 141—143; Pârvan, *Cetatea Ulmetum*, I, AARMSI, 2, 1912—1915, 34, p. 532; 581, nr. 3. Pentru descoperirile izolate semnalate aici vezi documentația strînsă în fișa *Cogealac* a Repertoriului Arheologic (mss. Institutul de Arheologie București).

[11] M. Irimia, Pontica, 13, 1980, p. 67, 86 (nr. 5).

[12] În imediata apropiere a acestei așezări romane autorii prezentului raport au cercetat și o așezare elenistică, care va constitui obiectul unui studiu separat. Menționăm să siglele secțiunilor din această asezare sînt reprezentate de numere impare, în timp ce acelea ale secțiunilor din așezarea romană de numere pare.

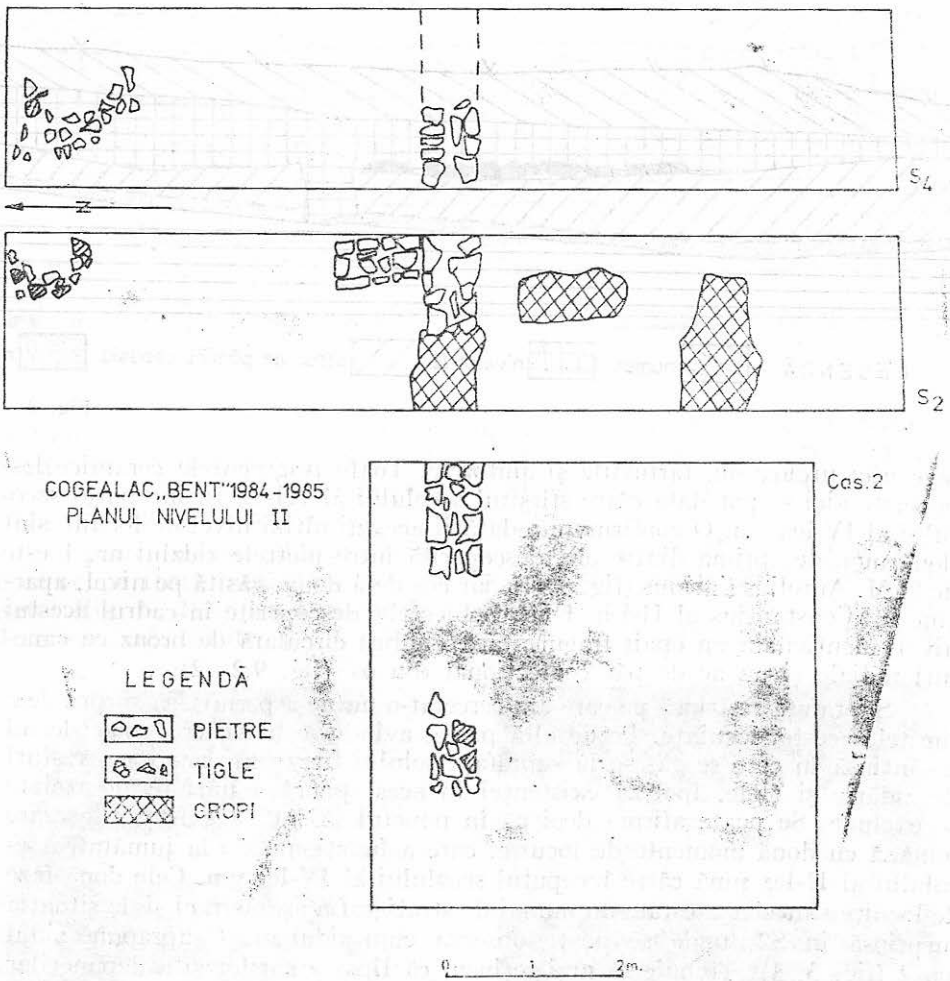

Fig. 1. Cogealac „Bent", plan.

unui zid din șist verde, oricntat est-vest și notat zidul nr. 1. Urmărind traseul acestui ultim zid, am observat că el se păstrează relativ bine în unele porțiuni (fig. 3, 2) dar este parțial sau complet distrus în altele. Mai mult decît atît, după observațiile făcute asupra profilului din secțiunea nr. 2 (fig. 2), unde este bine pusă în evidență groapa de demantelare a zidului, se poate presupune că, într-un moment pe care nu-l putem preciza, zidul nr. 1 a fost parțial demantelat pînă la ultimul rînd de pietre. În capătul nordic al celor două secțiuni a apărut cîte o amenajare de pietre și țigle avînd o formă aproximativ circulară. Funcționalitatea acestor amenajări este greu de precizat, neavînd indicii sigure despre existența unor vetre sau eventual cuptoare. Nu este exclus ca ele să fi constituit resturile unui pavaj care, fiind parțial demantelat, să fi căpătat o formă mai mult sau mai puțin circulară (fig. 1).

În ceea ce privește materialul ceramic descoperit în acest nivel, predomină, ca și în cazul nivelului I, castroanele și oalele-borcan, dar nu lip-

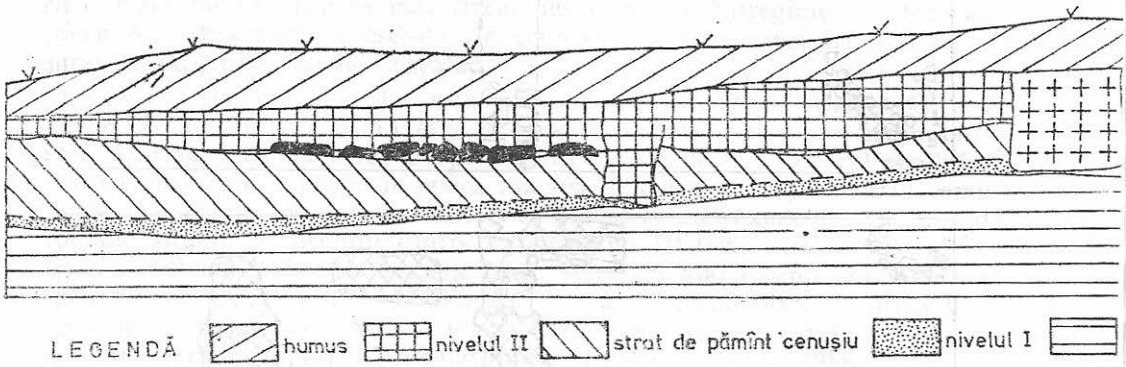

Fig. 2. Cogealac „Bent".

sesc nici urcioarele, farfuriile și amforele. Toate fragmentele ceramice descoperite aici se pot data către sfîrșitul secolului al III-lea și începutul secolului al IV-lea e.n. O confirmare a datării acestui ultim nivel de locuire sînt două monede; prima dintre ele, descoperită între pietrele zidzlui nr. 1 este de la M. Aurelius Carinus (fig. 9, 1), iar cea de-a doua, găsită pe nivel, aparține lui Constantius al II-lea. Dintre obiectele descoperite în cadrul acestui nivel, menționăm un opaiț fragmentar, o aplică circulară de bronz cu caneluri radiale și un ac de păr confecționat din os (fig. 9,2—2).

Suprafața restrînsă pe care am cercetat-o nu ne-a permis să surprindem limitele acestei locuințe. Pe de altă parte, avîndu-se în vedere zona destul de întinsă în care se găsesc la suprafața solului fragmente ceramice, resturi de zidărie și țigle, ipoteza existenței în acest punct a unri ferme izolate se exclude. Se poate afirma deci că în punctul „Bent" a existat o așezare romană cu două momente de locuire, care a funcționat de la jumătatea secolului al II-lea pînă către începutul secolului al IV-lea e.n. Cele două faze de locuire sînt clar atestate nu numai de stratigrafia așezării, ci și de situația surprinsă în S2, unde se poate observa cum zidul nr. 1 suprapune zidul nr. 2 (fig. 3, 1). Trebuie să mai reținem că lipsa arsurilor și a depunerilor de cenușă exclude posibilitatea unei distrugeri violente a acestei așezări.

Cea de-a doua așezare cercetată este situată la 1,5 km sud-est de comuna Cogealac, în punctul numit „via lui Ciurea". În acest loc, pe un platou înalt, tăiat de valea pîrîului Cogeleac, de o parte și de alta a acestuia, se observau numeroase fragmente ceramice, pietre și cărămizi, răspîndite pe o suprafață de cîteva hectare. Existența chiar în această zonă a unui presupus izvor, a unui apeduct roman care alimenta cetatea Histria[13], ca și descoperirea la suprafață a mai multor monede din secolul al IV-lea e.n., ne-au determinat să efectuăm aici, în anul 1985, două secțiuni de 10×2 m. Rezultatele acestor sondaje nefiind concludente, în anul 1988 s-au reluat săpăturile, prin deschiderea unei secțiuni de 14×2 m și a unei casete de 4×4m (fig. 4). În cadrul acestor două suprafețe cercetate, imediat sub stratul vegetal, la numai 0,30 m adîncime, a apărut un nivel de pămînt galben-cenușiu bine bătătorit care constituie, fără îndoială, podeaua unei locuințe. Cores-

[13] Este vorba despre un apeduct compus din tuburi ceramice, care a funcționat în paralel cu un altul, din zidărie; vezi Al. Avram, O. Bounegru, SCIVA, 37, 1986, 3, p. 262—267.

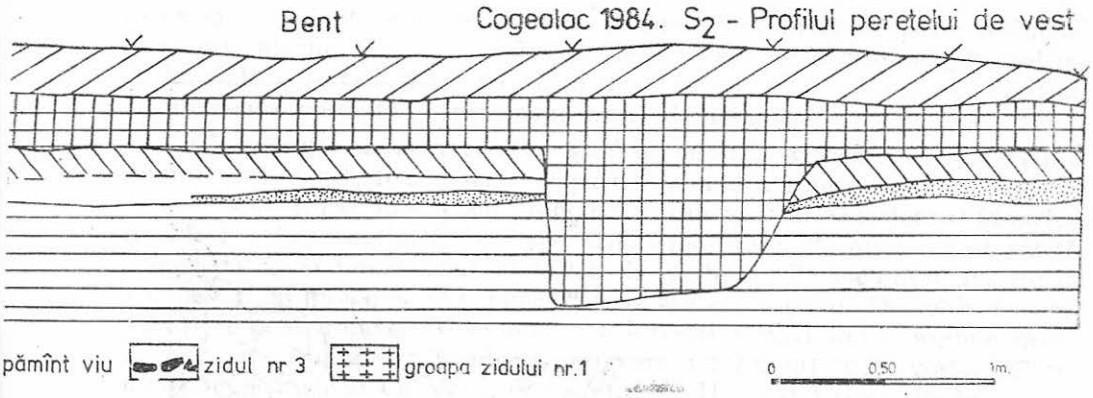

$S2_1$ profilul de vest.

punzător acestui nivel a fost surprins un zid din plăci de șist verde legate cu pămînt, orientat est-vest și avînd o grosime de 0,60 pînă la 0,70 m. Traseul acestui zid a fost afectat în partea centrală de lucrările agricole, iar în partea de vest se întrerupe (fig. 5, 1—2).

În partea de est zidul în discuție era suprapus de o dărîmătură de pietre ce ocupa toată jumătatea secțiunii, precum și o mare parte din suprafața casetei (fig. 6, 2). S-a putut observa că în dărîmătură se găseau porțiuni întregi de zid, căzute spre est, ceea ce ar sugera că dărîmătura respectivă

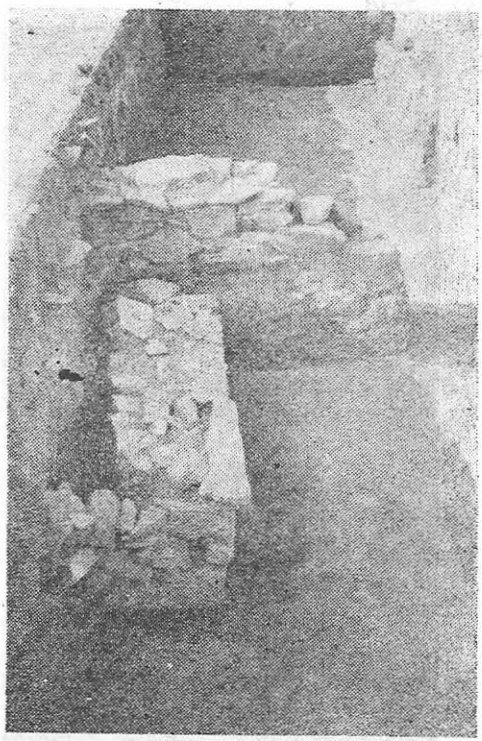

Fig. 3. Cogealac „Bent"; 1 — zidul nr. 2, suprapus de zidul nr. 1; 2 — zidul nr. 1, detaliu.

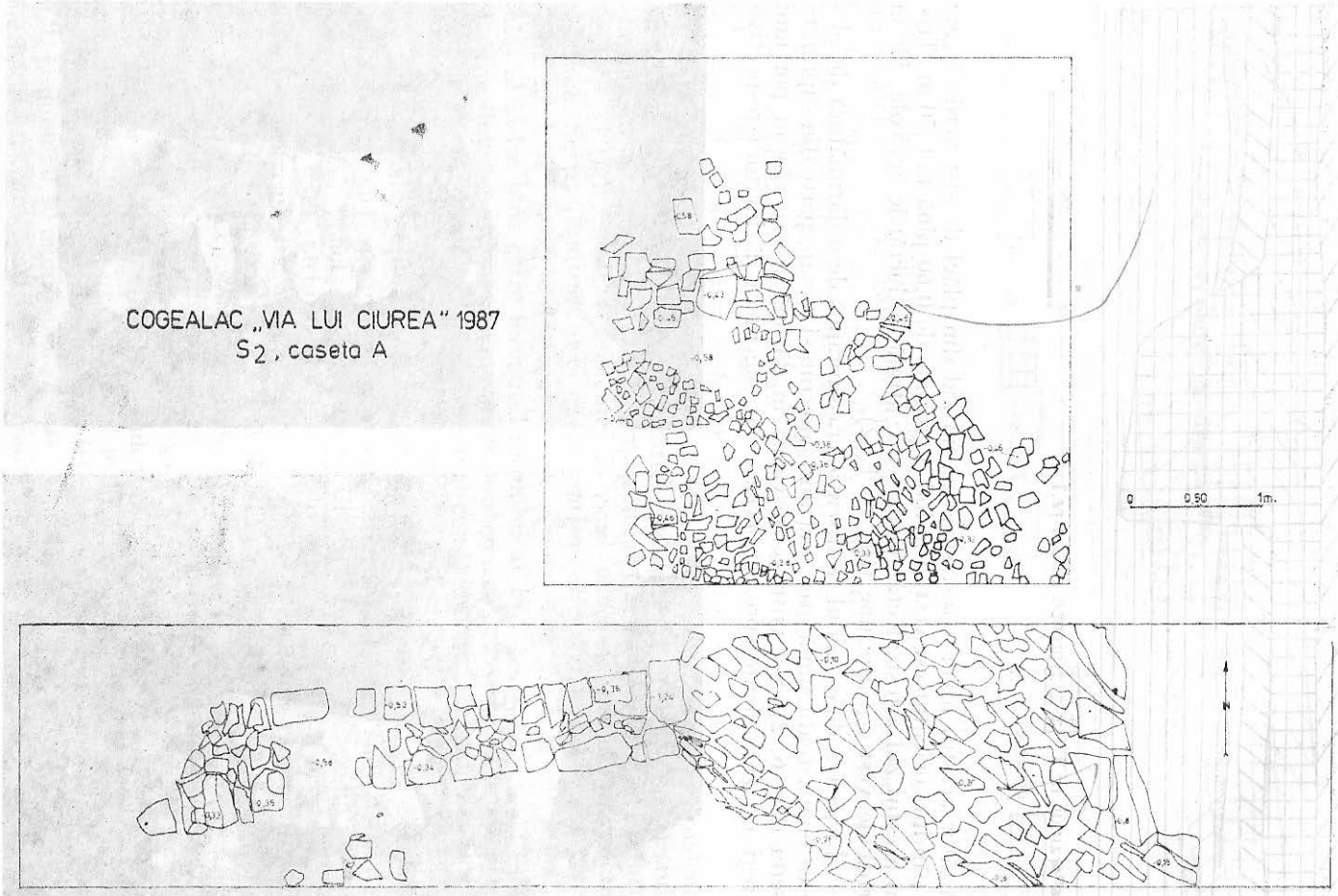

Fig. 4. Cogealac „via lui Ciurea", plan.

reprezenta de fapt peretele exterior al unei locuințe căzut peste resturile peretelui interior (fig. 6, 1). Există indicii care ne îndeamnă să credem că locuința cercetată avea cel puțin două încăperi. Se cuvine să amintim de asemenea prezența unui singur nivel de locuire.

Cît privește datarea acestui nivel și implicit a locuinței, materialul ceramic descoperit, foarte sărac și puțin concludent, nu ne-a oferit indicii în acest sens. Lipsa unor repere cronologice, din punctul de vedere al formelor ceramice, a fost suplinită de descoperirile monetare. Pe nivel a fost găsită o monedă de la Constantius al II-lea, în dărîmăturile locuinței una de la Valens, iar în humus o altă monedă de la același împărat. Deosebit de semnificative pentru datarea locuinței și a întregii așezări sînt monedele găsite la suprafața solului, în imediata apropiere a secțiunii. Este vorba de mai multe monede de la Constans, Constantius al II-lea și Valens. Pe baza acestor descoperiri se poate postula existența în punctul „via lui Ciurea" a unei întinse așezări romane tîrzii, cu un singur nivel de locuire, datată în prima jumătate a secolului al IV-lea e.n.

Deși cercetările din așezările romane de la Cogeleac nu au avut, din motivele pe care le-am expus la început, un caracter exhaustiv, se impun cîteva constatări. Vom începe cu acelea privind încadrarea acestor așezări în problematica vastă a teritoriului histrian. După cum este cunoscut, pînă în urmă cu două decenii teritoriul propriu-zis al cetății Histria (*territorium civitatis*) era identificat cu acel organism numit *regio Histriae*, menționat

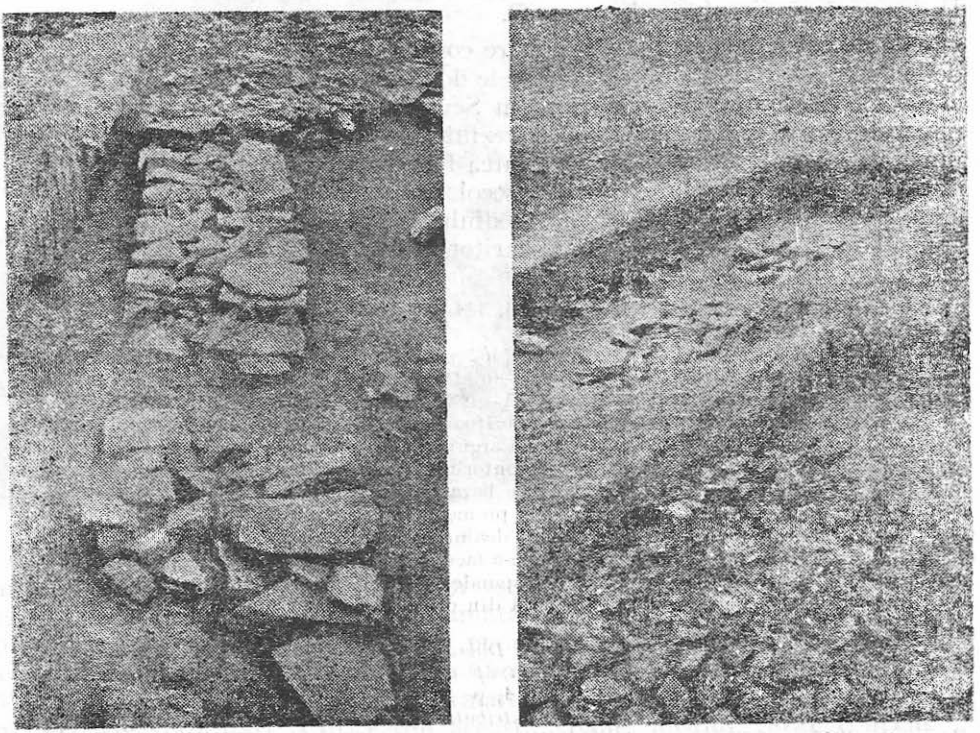

Fig. 5. Cogealac „via lui Ciurea"; 1 — zidul locuinței; 2 — dărîmătura locuinței.

de cîteva epigrafe[14]. În ultima vreme, pe baza reanalizării surselor epigrafice, pare să cîștige tot mai mult teren ipoteza că *regio Histriae* constituia un organism separat de cetate, cu o organizare administrativă proprie și deci distinct de teritoriul cetății[15]. S-a încercat chiar a se preciza și limitele teritoriului propriu-zis al Histriei: spre nord localitatea Sinoe, spre vest Fîntînele, iar spre sud Vadu[16]. În contextul acestor discuții, ni se pare foarte probabil ca așezarea de la Cogeleac — „Bent" să se fi situat la limita dintre *regio Histriae* și teritoriul cetății. Că ea va fi făcut parte din primul organism, alături de *vicus Secundini* și *vicus Quintionis*, menționate epigrafic în acest sens, sau că ea va fi aparținut teritoriului histrian propriu-zis, este greu de postulat în stadiul actual al documentației de care dispunem. Cu atît mai puțin putem preciza caracterul acestei așezări. Oricum, nu credem că ar fi vorba de o mare așezare de tip vican, ci de una de dimensiuni mai modeste.

Oarecum surprinzătoare ni se pare lipsa oricăror indicații despre o distrugere violentă a ambelor așezări romane de la Cogealac. În toate așezările similare din teritoriul histrian, ca și din jumătatea nordică a Dobrogei[17] au fost observate urme de incendiu. Astfel, mica așezare rurală de la Histria pare să fi fost distrusă în a doua jumătate a secolului al III-lea e.n.[18] De asemenea, una din așezările de la Fîntînele a suferit distrugeri violente atît în a doua jumătate a secolului al II-lea (probabil în urma invaziei costobocilor) cît și la jumătatea secolului următor[19]. Situația surprinsă în cele două așezări de la Cogealac dovedește însă că nu toate așezările rurale au fost afectate de pustiitoarele invazii din secolul al III-lea e.n., unele dintre ele prelungindu-și existența pînă în prima jumătate a secolului al IV-lea fără să fi suferit distrugeri[20].

Nu putem încheia aceste sumare considerații fără a evidenția aspectul de loc neglijabil al modului în care cele două așezări în discuție reflectă două etape ale procesului de colonizare în Scythia Minor. Așezarea romană din punctul „Bent" în care nu există dovezi de locuire anterioare celei de-a doua jumătăți a secolului al II-lea, ar putea face parte din seria de așezări întemeiate în a doua jumătate a acestui secol, eventual chiar în vremea Severilor, cînd se constată un reviriment al mediului rural. Ea constituie încă un argument în favoarea ipotezei că, în teritoriul histrian, procesul de colonizare

[14] ISM, I, 329, 343, 373; ISM, V, 123, 124. Această identificare aparține profesorului D.M. Pippidi, Dacia, III, 1959, p. 393.

[15] Al. Suceveanu, Peuce, II, 1971, p. 162; idem, *Viața economică în Dobrogea romană (sec. I—III e.n.)*, București, 1977, p. 43—46. Pentru argumente suplimentare la această opinie vezi Al. Avram, Dacoromania, 6, 1981—1982, p. 113—120.

[16] Deși anticipăm unele concluzii referitoare la cercetările perieghetice pe care le-am întreprins, se cuvine să amintim că există și argumente de ordin geomorfologic care confirmă această limită. Zona cuprinsă între promontoriul Sinoe — Fîntînele Cogealac — promontoriul Vadu, reprezintă un larg arc de cerc cu baza în coastele fostului golf al Mării Negre, actualul lac Sinoe. Pornind de la cele două promontorii, spre nord-vest și respectiv sud-vest acest arc de cerc este mărginit de un brîu de dealuri, nu foarte înalte, cu pantă către zona de coastă, deci către cetate. Credem că avem de-a face în acest caz cu o micro-unitate geografică distinctă de zonele înconjurătoare, care răspundea perfect cerințelor economice ale Histriei Nu ni se pare de loc întîmplător faptul că din orice punct situat pe acest brîu de dealuri se poate vedea cetatea.

[17] V.H. Baumann, *Ferma romană din Dobrogea*, Tulcea, 1983, p. 150.

[18] V. Lungu, O. Bounegru, Al. Avram, *op. cit.*, p. 92.

[19] Al. Suceveanu, SCIVA, 31, 1980, 4, p. 566—567.

[20] De altfel, nici D.M. Pippidi, *Contribuții la istoria veche a României*, ed. a II-a, București, 1967, p. 467, nu exclude posibilitatea supraviețuirii așezărilor rurale din apropierea Histriei, chiar după distrugerea cetății, către jumătatea secolului al III-lea e.n.

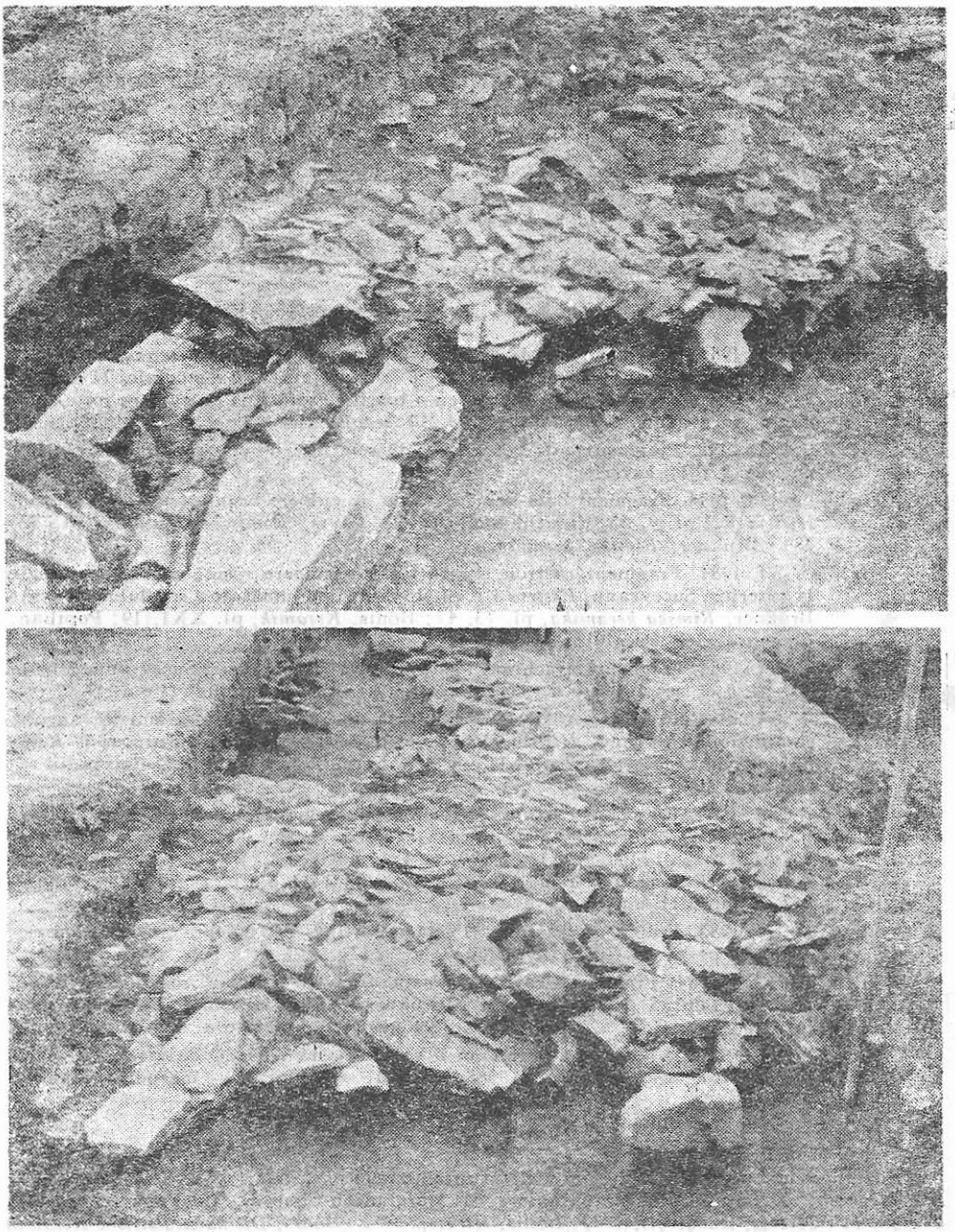

Fig. 6. Cogealac „via lui Ciurea"; 1—2 dărîmătura locuinței.

sau, oricum, cel de întemeiere de noi așezări s-a desfășurat în mai multe etape și a durat pînă către prima jumătate a secolului al III-lea e.n. Cu totul deosebită ne apare situația din punctul „via lui Ciurea", unde avem de-a face cu o așezare întemeiată *ab initio* în prima jumătate a secolului al IV-lea e.n. Avem în acest caz o confirmare în plus a faptului că, la adăpostul relativei stabilități politice din această vreme, mediul rural continuă să constituie un important factor economic și social. Aceasta ar fi una din

explicațiile întemeierii, chiar și în această perioadă a unor așezări rurale, atît în teritoriul histrian, cît și în nordul Dobrogei[21].

Toate aceste constatări ne relevă importanța studierii, din toate punctele de vedere a mediului rural în epoca romană și romană tîrzie, atît pentru problemele vieții economice și sociale, cît și a celei politice.

CATALOG

1 *Ceramică descoperită în punctul „Bent"*[22]

NIVELUL I

Fig. 7,1. S4, 1985. Fragment oală borcan. Pastă semifină de culoare cenușie; caneluri pe corp. Suceveanu, *Histria VI*, pl. 9, 56 (a doua jumătate a secolului II e.n.).

Fig. 7,2. S4, 1985. Fragment oală-borcan cu o toartă. Pastă fină de culoare roșie-cărămizie. Suceveanu, *Histria VI*, pl. 11, 40 (secolul II—III e.n.).

Fig. 7,3. S4, 1985. Fragment oală-borcan. Pastă semifină de culoare brun-cărămizie; angobă gri la exterior.

Fig. 7, 4. S4, 1984. Fragment oală-borcan. Pastă de culoare brun roșcată. Suceveanu, *Histria VI*, pl. 9, 55 (sfîrșitul secolului II); Czyzs, *Römische Keramik*, pl. 32, 384; Brukner, *Rimska keramika* pl. 112, 38.

Fig. 7,5. S4, 1984. Fragment castron. Pastă fină de culoare roșie; angobă cărămizie la exterior. Suceveanu, *Histria VI*, pl. 13, 1 (prima jumătate a secolului III e.n); Brukner, *Rimska keramika*, pl. 73, 47; Bónis, *Keramik*, pl. XXI, 19; Popilian, *Ceramica*, 768 (secolul II e.n.).

Fig. 7,6. S4, 1984. Fragment strachină. Pastă fină de culoare roșie. Suceveanu, *Histria VI*, pl. 6, 1 (secolul II e.n.); Gose, *Gefässtypen*, nr. 98 (secolul II e.n.).

Fig. 7,7. S4, 1984. Fragment castron. Pastă fină de culoare roșie-cărămizie; angobă cărămizie. Suceveanu, *Histria VI*, pl. 6, 6 (secolul II e.n.); Knipovici, *Keramik*, pl. 51, fig. 12, 4 (secolul II e.n.); Robinson, *Pottery*, G, 175 (începutul secolului II e.n.).

Fig. 7,8. S4, 1984. Fragment castron. Pastă fină, de culoare roșie. Suceveanu, *Histria VI*, pl. 9, 29 (175—250 e.n.); Barnea, *Tropaeum*, fig. 151, NIII, 2, 2 (secolul III e.n.); Opait, Peuce, VIII, 1980, p. 359, nr. 81, pl. XV/12 (secolul II e.n.); Brukner, *Rimska keramika*, pl. 72, 34 (secolul II e.n.); Popilian, *Ceramica*, 862 (sefolul II e.n.).

Fig. 7,9. S4, 1985. Fragment castron. Pastă semifină de culoare roșie cărămizie; caneluri pe corp. Gose, *Gefässtypen*, nr. 233.

Fig. 7, 10. S4, 1984. Fragment castron. Pastă fină de culoare roșie. Suceveanu, *Histria VI*, pl. 8, 7 (175—250 e.n.); Brukner, *Rimska keramika*, pl. 73, 47 (secolul III e.n.); Gose, *Gefässtypen*, nr. 94 (a doua jumătate a secolului II e.n.).

Fig. 7, 11. S4, 1985. Fragment urcior cu o toartă. Pastă fină de culoare roșie-cărămizie. Gose, *Gefässtypen*, nr. 388 (sfîrșitul secolului II — începutul secolului III e.n.).

---

[21] V.H. Baumann, *op. cit., loc. cit.*

[22] În cadrul acestui catalog am utilizat următoarele prescurtări: Barnea, *Tropaeum* = Al. Barnea, I. Barnea, I. Bodgan-Cătăniciu, M. Mărgineanu-Cîrstoiu, Gh. Papuc, *Tropaeum Traiani I. VCetatea*, București, 1979; Bónis, *Keramik* = E. Bónis, *Die kaiserzeitliche Keramik von Pannonien I*, Budapesta, 1942; Brukner, *Rimska keramika* = O. Brukner, *Rimska keramik au ●ogoslavenska delu provincije Donje Panonije*, Belgrad, 1981; Czyzs, *Römische Keramik* = W. Czyzs, H.H. Hartmann, H. Kaiser, M. Makensen, G. Ulbert, *Römische Keramik aus Bad Wimpfen*, Stuttgart, 1981; Gose, *Gefässtypen* = G. Gose, *Gefässtypen der römischen Keramik im Rheinland*, Köln, 1976; Knipovici, *Keramik* = T. Knipovici *Die Keramik römischer Zeit aus Olbia in der Sammlung der Ermitaje*, Franl furt, 1929; Poplian, *Ceramica* = = Gh. Popilian, *Ceramica romană din Oltenia*, Craiova, 1976; Robinson, *Pottery* = H.D. Robinson, *The Athenian Agora V. Pottery of the Roman Period*, Princeton, 1959; Rodriguez, *Annona* = J.R. Rodriguez, *La annona militaris y la exportacion de aceite Betico a Germania*, Madrid, 1986; Suceveanu, *Histria VI* = Al. Suceveanu, *Histria VI. Les thermes romains*, București, 1982.

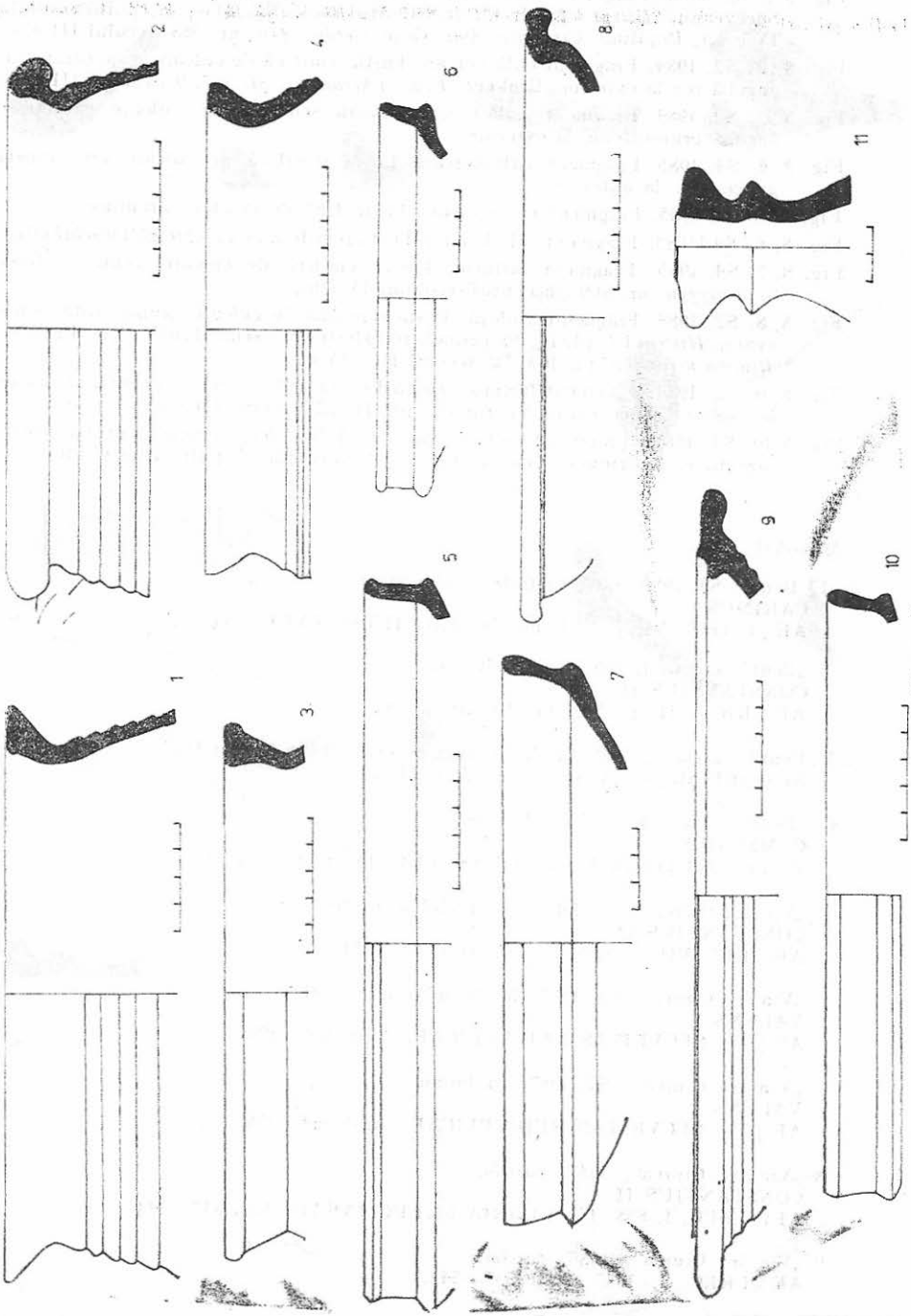

Figure 7

NIVELUL II

Fig. 8, 1. S2, 1984. Fragment urcior cu o toartă. Pastă fină de culoare cărămizie. Suceveanu, *Histria VI*, pl. 15, 16 (sfîrșitul secolului III — începutul secolului IV e.n.); Popilian, *Ceramica*, 496: Gose, *Gefässtypen*, nr. 388 (secolul III e.n.).

Fig. 8, 2. S2, 1984. Fragment oală-borcan. Pastă semifină de culoare roșie-cărămizie; angobă roz la exterior. Brukner, *Rimska keramika*, pl. 110, 9 (secolul III e.n.).

Fig. 8, 3. S2, 1984. Fragment oală-borcan. Pastă semifină de culoare cărămizie; angobă brun-cafenie la exterior.

Fig. 8, 4. S4, 1985. Fragment oală-borcan. Pastă semifină de culoare gri; angobă gri-cenușie la exterior.

Fig. 8, 5. S4, 1985. Fragment oală-borcan. Pastă fină de culoare cărămizie.

Fig. 8, 6. S4, 1985. Fragment oală-borcan. Pastă semifină de culoare gălbui-cărămizie.

Fig. 8, 7. S4, 1985. Fragment farfurie. Pastă semifină de culoare cenușie. Gose, *Gefässtypen*, nr. 109 (începutul secolului IV e.n.).

Fig. 8, 8. S2, 1984. Fragment amforă. Pastă semifină de culoare brun-roșcată. Suceveanu, *Histria VI*, pl. 14, 30 (primele trei sferturi ale secolului IV e.n.); Brukner, *Rimska keramika*, pl. 163, 70 (secolul III—IV e.n.).

Fig. 8, 9. S2, 1984. Fragment farfurie. Pastă fină de culoare roșie; angobă cărămizie la exterior. Suceveanu, *Histria VI*, pl. 11, 22 (secolul III e.n.).

Fig. 8, 10. S4, 1985. Fragment amforă. Pastă fină de culoare orange; angobă cenușie-cărămizie. Rodriquez, *Annona*, fig. 4, 41 (variantă a tipului Dressel 20).

Monede[23]

1 „Bent"; S4, 1985; între pietrele zidului nr. 1.
CARINUS
AE ↓ Cohen², VI, p. 391, nr. 74. Tip PIETAS AVGG. (fig. 9, 1).

2 „Bent"; caseta 1, 1985, pe nivelul II.
CONSTANTIUS II
AE ↘ RIC, VII, p. 553, nr. 83. Anul 326.

3 „Bent"; caseta 1, 1985; în dărîmătura de deasupra nivelului II.
Neidentificată, dar sigur înainte de anul 425.

4 „Bent"; caseta 1, 1985; în humus.
COMMODUS
Denar bătut pentru Antonius Pius; RMC, IV, p. 692, nr. 16.

5 „Via lui Ciurea"; S2, 1987; pe nivelul locuinței.
CONSTANTIUS II
AE ↙ RIC, VII, p. 454, nr. 81. Anii 348—351.

6 „Via lui Ciurea"; S2, 1987; în dărîmătura zidului.
VALENS
AE ↓ Tip SECVRITAS REIPVBLICAE. Anii 364—378.

7 „Via lui Ciurea"; S2, 1987; în humus.
VALENS
AE ↓ Tip SECVRITAS REIPVBLICAE? Anii 364—378.

8 „Via lui Ciurea", 1987, *passim*.
CONSTANTIUS II
AE ↘ LRBC, I, 858. Tip GLORIA EXERCITVS (1). Anii 337—341.

9 „Via lui Ciurea", 1987, *passim*.
AE ↘ LRBC, I, 1047. Anii 337—341.

[23] Identificarea monedelor o datorăm lui Eugen Nicolae (Institutul de Arheologie București), căruia îi mulțumim.

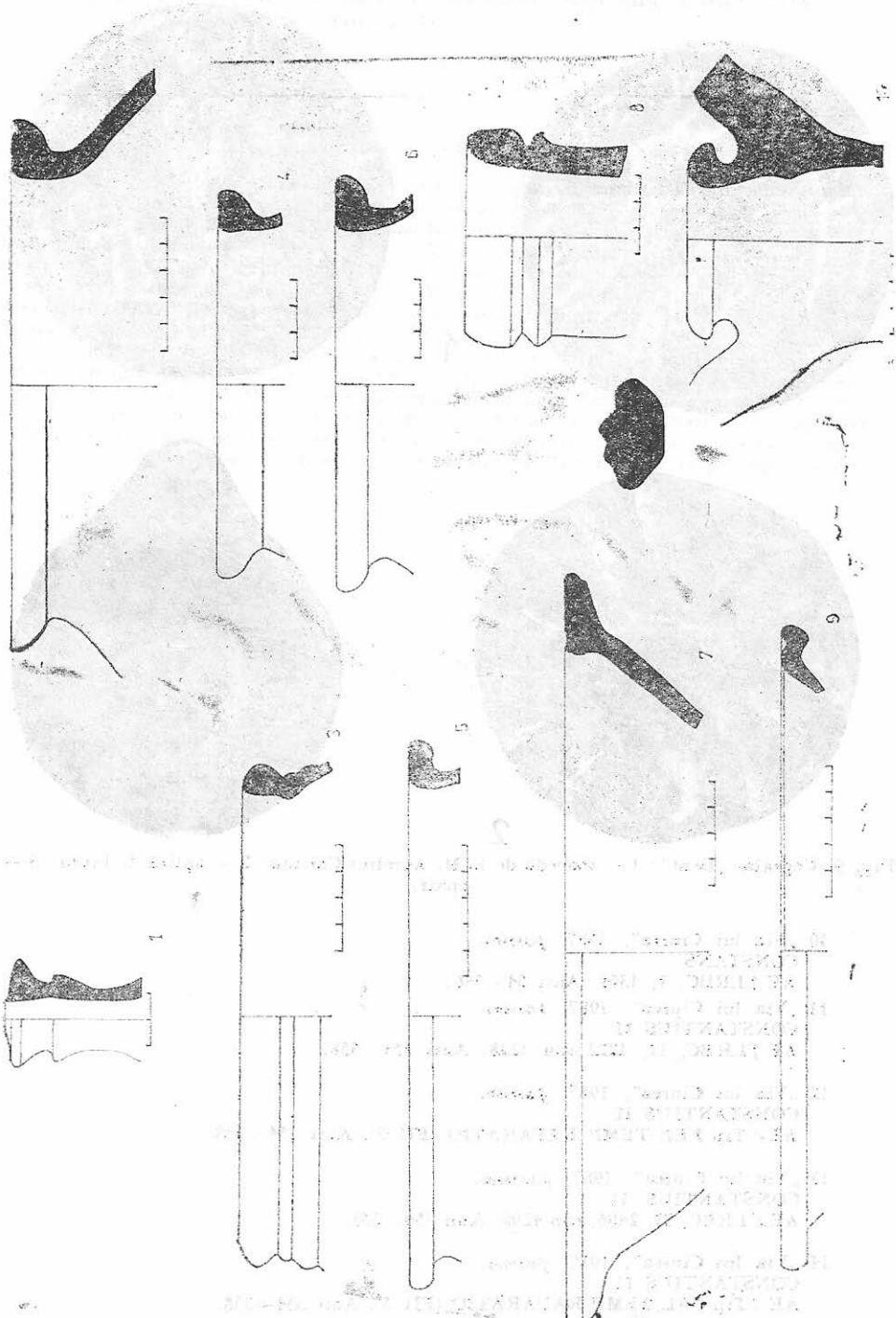

Figura 8

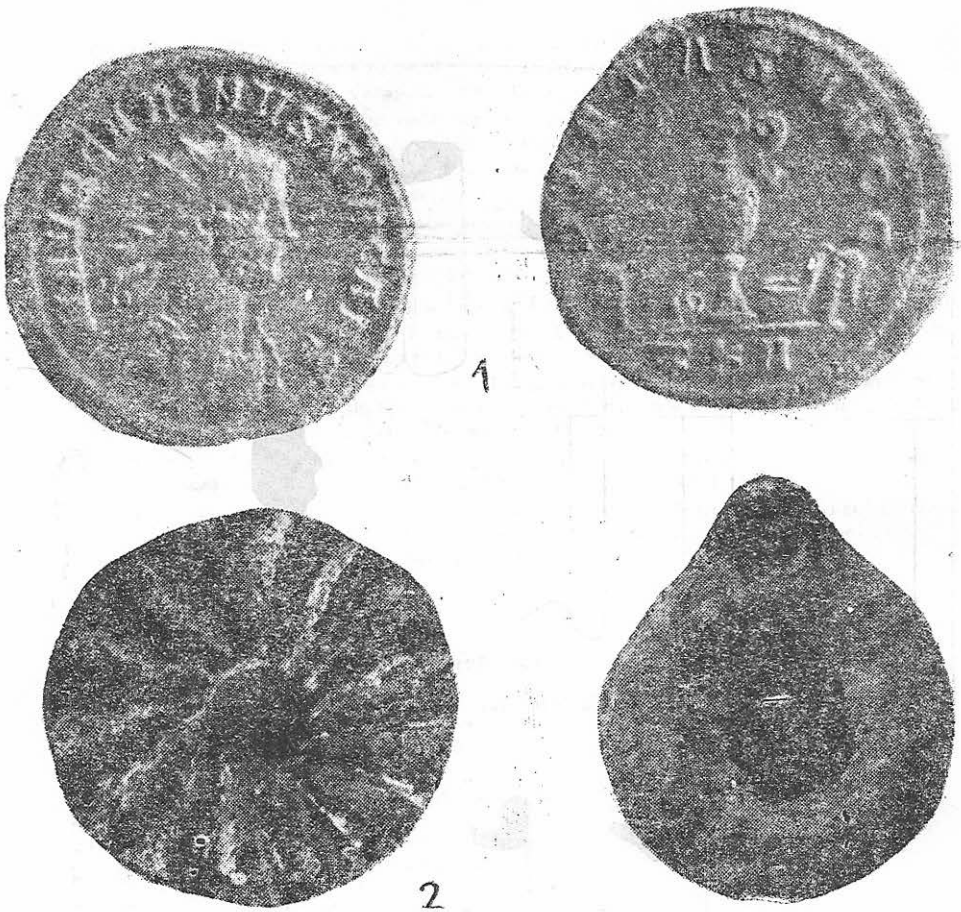

Fig. 9. Cogealac „Bent"; 1 — monedă de la M. Aurelius Carinus; 2 — aplică de bronz; 3 — opaiț.

10 „Via lui Ciurea", 1987, *passim*.
CONSTANS
AE ↑ LRBC, I, 1309. Anii 34—346.

11 „Via lui Ciurea", 1987, *passim*.
CONSTANTIUS II
AE ↑ LRBC, II, 1222 sau 1228. Anii 354—358.

12 „Via lui Ciurea", 1987, *passim*.
CONSTANTIUS II
AE↙ Tip FEL TEMP REPARATIO (FH 3). Anii 354—358

13 „Via lui Ciurea", 1987, *paassim*.
CONSTANTIUS II
AE↙ LRBC, II, 2496, sau 4298. Anii 354—358.

14 „Via lui Ciurea", 1987, *passim*.
CONSTANTIUS II
AE ↑ Tip FEL TEMP RAPARATIO (FH 3). Anii 354—358.

15 „Via lui Ciurea", 1987, *passim*.
VALENS
AE ↓ Tip SECVRITAS REIPVBLICAE. Anii 346—378.

ARCHÄOLOGISCHE FORSCHUNGEN IN DEN RÖMISCHEN SIEDLUNGEN VON COGEALAC

Zusammenfassung

V. LUNGU, O. BOUNEGRU, AL. AVRAM

Im Rahmen des Programms der Erforschung des histrianischen Territoriums sowohl durch archäologische Erkundungen als auch durch sondageartige Ausgrabungen wurden in der Nähe der Gemeinde Cogealac (Kr. Constanța) zwei römische Siedlungen untersucht. Die Untersuchungen strebten wohl nicht nach Vollständigkeit, sondern bloss danach, Präzisierungen stratigraphischer und chronologischer Natur zu gewinnen. In einer der zwei Siedlungen, die am Fundplatz „Bent" liegt, wurde eine Wohnung grosser Dimensionen untersucht.Es wurden zwei Siedlungsniveaus festgestellt, wobei das erste in die zweite Hälfte des 2. Jhs. und zum Anfang des 3. Jhs. u.Z., das zweite in die zweite Hälfte des 3. Jhs. und zum Anfang des 4. Jhs. u.Z. gehört. Die zweite Siedlung, die am Fundplatz „via lui Ciurea" liegt und wo eine Wohnung teilweise freigelegt wurde, wies ein einziges Niveau auf, das in die erste Hälfte des 4. Jhs. gehört. Die Bedeutung dieser Siedlungen besteht einerseits darin, dass sie an der Grenze zwischen dem eigentlichen Territorium Histrias (*territorium civitatis*) und dem Gebiete im weiteren Sinne — der sog. *regio Histriae* — liegen, andererseits, dass sie in die letzten Kolonisationsetappen des histrianische Territoriums eingeordnet werden dürfen.